

ԱԼԻԿ ԲԱԼԻԿԸ

ՓՈՔՐԻԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՈՒ ԴԵՊՔ

Շատ զարմանալի տղա է մեր Ալիկը: Ոչ մի ոտանավոր կամ հեքիաթ մինչև վերջ չգիտե: Բայց ամեն մեկից իմացած մի քանի տողն էլ անընդհատ կրկնում է տեղի-անտեղի:

Ա՛յ, թեկուզ երեկ: Նստել էր իր փոքրիկ սեղանի առջև ու նկարում էր: Մատիտը այնքան ամուր էր սեղմում թղթին, որ ի վերջո ծայրը կոտրեց:

Վազելով եկավ պապի մոտ թե՛

- Պապի ջան, վերցրու այս մատիտը սրիք, իսկ ես գնամ քուջուջ անեմ, գլուխս պահեմ...

Ա՛յ քեզ զարմանալի տղա...

Կամ՝ մի ուրիշ դեպք: Ալիկը խաղում էր սենյակում, իսկ մայրիկը խոհանոցում ճաշ էր պատրաստում: և հանկարծ սենյակից լսվեց մի ուժեղ շրխկոց: Մայրիկը անհանգստացած շտապ սենյակ մտավ: Եվ ինչ...

Ալիկը նստել էր հատակին, հախճապակե կոտրված բաժակի երկու կտորները աշխատում էր իրար կպցնել ու որովհետև չէր կարողանում, ու կտորները կրկին բաժանվում էին, լաց էր լինում:

- Լաց մի լինի,- ասաց մայրիկը:

- Դո՞ւ ես կոտրել բաժակը:

- Ես եմ կոտրել,-մրմնջաց Ալիկը,-հետո մի փոքր մտածեց ու արցունքների միջից ժպտալով ասաց.

- Ես եմ կոտրել, չեմ ուրանում... Կացին չունես ծառը կտրես...

- Դե ինքներդ ասեք, ի՞նչ կապ ունեք կոտրված հախճապակե բաժակը Հովհաննես Թումանյանի «Չարի վերջը» հեքիաթի երկու տողերի հետ:

Պարզապես զարմանալի տղա է Ալիկը:

ՀԱՅՀՈՅԵԼ ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ

Թեև փոքրիկ է Ալիկը, բայց բնավորության մի շատ լավ գիծ ունի: Երբեք, ոչ մի առիթով որևէ մեկին չի վիրավորում, ոչ մի կոպիտ խոսք չի ասում: Իսկ եթե նոր բառ է լսում, անմիջապես հարցնում է մայրիկին:

- Կարելի՞ է այս բառը օգտագործել:

Մի անգամ Ալիկը լսում էր իր քույրիկին, որը նրա համար Հովհաննես Թումանյանի «Բզեզի դպրոցն» էր կարդում:

Հետո Ալիկը սկսեց արտասանել: Կարծես ամեն ինչ լավ էր գնում: Նույնիսկ քույրիկը գոհ էր: Ալիկը շարունակում էր արտասանել:

«Այ տղա, էյ, չեն հայհոյի, տզգան...»

Եվ հանկարծ Ալիկը այստեղ կանգ առավ, դարձավ մայրիկին ու հարցրեց.

- Մամ, բա կարելի՞ է ասել «...հիմար, անասուն...»

- Դա ոտանավորի մեջ է և բզեզն է ասում մլակին, դրա համար էլ կարելի է, - ժպտալով ասաց մայրիկը:

ՄԵՎ ՕՐՈՒՄ ՄԵԾԱՑԱՎ

Առավոտյան Ալիկը հանկարծ գրկեց մայրիկին ու ասաց.

- Մայրիկ, որ ես մեծանամ, դու էլ փոքրանաս, քեզ համար կարմիր ու դեղին փուչիկներ կառնեմ:

Բոլորը ծիծաղեցին: և ամենաշատը Ալիսան: Դե, իսկապես, ծիծաղելի է, չէ՞: Ալիկին թվում է, որ եթե ինքը մեծանա, մայրիկը փոքրանալու է:

Բայց երեկոյան պարզվեց, որ Ալիկը ամեն ինչ հասկանում է: Հյուրեր էին եկել: Մայրիկը նրանց պատմեց, թե Ալիկը որոշել է իր համար փուչիկներ գնել:

- Ալիկ ջան, - կրկին հարցրեց մայրիկը, - որ դու մեծանաս, ես էլ փոքրանամ, ինձ համար փուչիկներ կգնես չէ՞...

- Չէ, մայրիկ ջան, - պատասխանեց Ալիկը, - որ մեծանում են, էլ չեն փոքրանում:

- Վա՛յ, ուրեմն դու մեկ օրում մեծացել ես, հա՞, որ հասկանում ես արդեն, - ծիծաղեց մայրիկը, գրկեց ու համբուրեց Ալիկին:

Ալիկը նայեց Ալիսային: Քիչ էր մնում, որ ասեր, թե Ալիսան է իրեն բացատրել... բայց ոչինչ չասաց:

Ախր նա այնքան էր ուզում շուտ մեծանալ:

ԻՆՉՈ՞Ւ

Անցյալ տարի Ալիկը իր քույրիկ Ալիսայի հետ ամառանոց էր գնացել Սևանի շրջանի Լճաշեն գյուղը՝ մորաքրոջ մոտ: Նրան այնքան էր դուր գալիս Սևանը, որ միշտ խնդրում էր.

- Մորաքույր ջան, թույլ տուր Ալիսայի հետ գնամ լճի մոտ, էլի...

Մորաքույրը չէր թողնում:

- Չի կարելի, -ասում էր նա, - հանկարծ լիճը կընկնես:

- Իսկ որ ընկնեմ, ի՞նչ կլինի:

- Կխեղդվես, -ասում էր մորաքույրը:

- Իսկ որ խեղդվեմ, ի՞նչ կլինի, -հարցնում էր Ալիկը:

Մորաքույրը փորձում էր բացատրել, բայց Ալիկը համարյա ոչինչ չէր հասկանում: Նա իմացավ միայն մի բան, որ խեղդվելը շատ տխուր, շատ վատ բան է: Որ ավելի լավ է մարդ չխեղդվի, քան թե խեղդվի:

Մի քանի օր անց մորաքույրն ինքն Ալիկին ու Ալիսային տարավ լճի ափը: Կապույտ ու գեղեցիկ էր Սևանը: Ոնց որ հայելի: Ոչ մի ալիք չկար: Մի քանի մարդ ինչ-որ ցանց էին դուրս բերում ջրից:

- Այն ինչե՞ր են այնպես փայլփլում, -խայտոդ ձկները տեսնելով հարցրեց Ալիկը:

- Ձկներ են, -պատասխանեց մորաքույրը:

- Բոլորն էլ ջրի՞ց հանեցին:

- Այո, -ասաց մորաքույրը:

- Խեղդվել է, -տխրեց Ալիկը՝ նայելով անշարժ ձկներից մեկին:

- Այո, -ասաց մորաքույրը:

- Մայրիկին չի լսել, ջրի մեջ է ընկել ու խեղդվել, չէ՞ -հարցրեց Ալիկը:

- Ոչ, ի՞նչ ես ասում, -ծիծաղեց մորաքույրը: -Ընդհակառակը, ձկնորսը նրան դուրս է բերել ջրից, դրա համար է խեղդվել:

Ալիկը լռեց ու երկար մտածում էր: Ինչ հետաքրքիր է, չէ՞: Եթե Ալիկը ջուրն ընկնի՝ կխեղդվի, եթե ձկնիկը ջրից դուրս գա, կխեղդվի: Այ քեզ զարմանալի բան:

ԽԱՂԸ

Բոլորն էլ գիտեն այն խաղը, որի մասին պատմելու եմ: Օրինակ՝ Կարինեն մոտենում է Լուսիկին ու ասում.

- Լուսիկ, ասա լո՛ր:

- Լո՛ր,-ասում է Լուսիկը:

- Ուտես սալո՛ր,-ուրախ-ուրախ պատասխանում է Կարինեն, և ընկերուհիները ծիծաղում են:

Կամ՝

- Կարինե, ասա՛ գանձ:

- Գանձ:

- Ուտես տանձ:

Հետաքրքիր խաղ է: Հաղթում է նա, ով ավելի շատ է կարողանում նման բառեր գտնել: Այդպիսի բառեր շատ գիտի նաև Ալիկի քույրիկը՝ Ալիսան:

- Ալիկ,-դիմում է նա եղբորը,-ասա գիրք:

-Գիրք,-ասում է Ալիկը:

-Ուտես միրգ,-ծիծաղում է Ալիսան:

Ալիկը հեզնում է.

-Այդ ի՞նչ խաղ է, որ,-ասում է նա,-ես ամպի չափ կարող եմ ասել...

- Դե՛ ասա:

- Ասա՛ միվան:

- Միվան:

- Ուտես դիվան:

Ալիսան բացատրում է, որ Ալիկը սխալ է խաղում: Որ դիվանը՝ նախ հայերեն բառ չէ, և հետո, որ առաջին բառը ևս պետք է իսկական բառ լինի, ոչ թե հենց այնպես: Թե չէ ի՞նչ է նշանակում «միվան»:

- Հասկացա՞ր,-հարցնում է վերջում Ալիսան:

- Հասկացա,-պատասխանում է Ալիկը:- Դե ասա՛ բոր:

- Բոր:

- Ուտես լոր:

Ալիսան քարկանում է ու այլևս չի խաղում Ալիկի հետ: Ալիկը տխրում է ու մի անկյունում նստած մտածում է, թե ինչպիսի բառեր ասի, որ ճիշտ լինեն, որ Ալիսան խաղա իր հետ:

Ու ասում են՝ մինչև այսօր էլ մտածում է: Չգիտեմ, ճի՞շտ է դա, թե ոչ:

ԹՈՂ ԱՆԿՅՈՒՆ ԿԱՆԳՆԵՑՆԻ

Ալիսան գիրք է կարդում, և ինչպես միշտ, Ալիկը խնդրում է նրան բարձրաձայն ընթերցել:

Ալիսան տրտնջում է:

- Ախր սա ուրիշ գիրք է, դու ոչինչ չես հասկանա:

- Իսկ դու այնպես կարդա, որ հասկանամ,- պնդում է Ալիկը:

Եվ Ալիսան կարդում է Խնկո Ապոր «Հազարան բլբուլը»:

«Միջնեկ եղբայրը գնում է, գնում է, պատահում է մի հսկա արաբի: Արաբը հարցնում է, թե՛ այ տղա, դու այստեղ ի՞նչ ես անում: Թագավորի տղան էլ պատասխանում է, թե՛ Հազարան բլբուլի տեղն եմ փնտրում:

- Լավ,-ասում է արաբը,- հիմա ես քեզ Հազարան բլբուլի տեղը կասեմ: Ասում է, մոտենում է ու ձեռքի սև ճիպոտով որ չի խփում, թագավորի տղան իսկույն նեթ քար է դառնում...»

- Վայ, ինչո՞ւ է խփում,-վշտանում է Ալիկը:

- Դե տեսնո՞ւմ ես, որ չես հասկանում, արաբը հազարան բլբուլի պահապանն է, դրա համար էլ պատժում է տղային,-բարկանում է Ալիսան:

Ալիկը չի համոզվում:

- Եթե ուզում է պատժել, թող անկյուն կանգնեցնի, ինչո՞ւ է քար դարձնում,-կրկին տխուր հարցնում է Ալիկը:

ՆԱ ԹԹՈՒ Է ՍԻՐՈՒՄ

Ինչպես բոլոր մայրիկները, այնպես էլ Ալիկի մայրիկը շատ է սիրում իր որդուն: և ամեն անգամ, երբ դիմում է Ալիկին, ասում է.

- Ալիկ ջան, քաղցրիկ բալիկ, արտասանիր:

Կամ՝

- Քաղցրիկ բալիկ, մի բաժակ ջուր բեր:

Մի անգամ Ալիկը հարցրեց:

- Մամ, ինչո՞ւ ես ինձ միշտ քաղցրիկ ասում:

Որովհետև ես քաղցր շատ եմ սիրում,-ասաց մայրիկը:

Ալիկը խաղում էր խորանարդիկներով ու ինչ-որ բան էր մտածում:

Մի քանի րոպե հետո նա ժպտալով վազեց մայրիկի մոտ.

- Մայրիկ, թթվիկ մայրիկ, թույլ կտա՞ս բակ իջնել:

- Այդ ի՞նչ ես ասում, Ալիկ, միթե՞ կարելի է մայրիկին թթվիկ անվանել,-գարմացավ մայրիկը:

Ալիկը շփոթվեց:

- Բա ի՞նչ ասեմ, է: Ես քաղցր չեմ սիրում, ես թթու եմ սիրում:

ԱՐԴՅՈՔ ՆՄԱՆ ԵՆ

Ալիկն ու Ալիսան դեմքով շատ նման են իրար: Եվ հաճախ է պատահում, որ նրանց տուն հյուր եկողները զարմացած ասում են՝

- Օ՛, որքան նման են:

Իսկ մի անգամ հորեղբայր Հարությունը, որ հեռավոր գյուղից էր եկել և երկար ժամանակ իր զարմիկներին չէր տեսել, ծիծաղեց ու ասաց.

- Այսքան էլ նմանություն... Ոնց որ մի խնձորի երկու կես լինեն:

- Ալիկն ուզեց ինչ-որ բան ասել, բայց լռեց: Հետո, արդեն երեկոյան, նա ասաց մայրիկին.

- Հորեղբայր Հարությունը ճիշտ չէր ասում: Եթե ես ու Ալիսան նույն խնձորի երկու կեսն ենք, հապա ինչո՞ւ Ալիսան բոյով է ինձանից:

ՀԱԶԱՐԻՆ ԳՈՒՄԱՐԱԾ ՀԱԶԱՐ

Ալիսան սկսել է Ալիկին թվաբանություն սովորեցնել: և որովհետև Ալիկը անընդհատ շփոթում է, դրա համար էլ Ալիսան նրան սովորեցնում է ձեռքի մատերի օգնությամբ: Ծալում է ձեռքի բոլոր մատները, ապա թողնում է մեկը:

- Քանի՞ մատ է, Ալիկ:

- Մեկ,-ասում է Ալիկը ու ինքն էլ բացում իր մատներից մեկը:
- Իսկ հիմա՞,-Ալիսան բացում է մյուս մատը:
- Երկու,-ասում է Ալիկը:
- Ուրեմն մեկին գումարած մեկ ի՞նչ կանի:
- Երկու,-ասում է Ալիկը ու լսելով Ալիսայի «ճիշտ է» բացականչությունը, հրճվում, ծիծաղում է, այնպես է ծիծաղում, այնպես է ծիծաղում, որ շառագունում են այտերը:
- Տեսա՞ր,-ավելացնում է նա հաղթական:

Հետո Ալիսան նրան սովորեցնում է նաև քիչ ավելի մեծ թվերի գումարումը և Ալիկը վերջապես օգտագործում է իր բոլոր մատները:

Ու հանկարծ՝

- Իսկ հազարին գումարած հազար՝ ի՞նչ կանի:

Ալիկը գիտե, որ հազարը մեծ թիվ է, բայց թե որքան է, չի իմանում, նայում է մատներին, հաշվում է մինչև տասը: Տասից այն կողմ չի կարողանում անցնել: Տխրում է Ալիկը, կիտում է հոնքերը ու հանկարծ ասում է բարկացկոտ ձայնով:

- Դե ինձ հազար մատ բեր, որ հաշվեմ:

Ու Ալիսան ծիծաղում է: Դե, որտեղի՞ց բերի հազար մատ:

- Տեսա՞ր,-Ալիսային պարտված համարելով, կրկին հրճվում է Ալիկը:

ԴԱ ՇՈՂԻԿՆ ԷՐ

Ալիկը վերջերս ծուլացել էր:

- Լվացվիր, որ նախաճաշես,-ասում էր մայրիկը:
- Լվացվել եմ,-ասում էր Ալիկը:
- Այդ ե՞րբ ես լվացվել, որ ես չեմ տեսել:
- Դե, երեկ, էլի, քնելուց առաջ...

Բայց միայն լվացվելը չէր: Մայրիկը սպաս էր եփում, Ալիկը չէր ուտում:

- Ես սպաս չեմ սիրում,-ասում էր:
- Իսկ ի՞նչ կուզես:

- Միսեռով ապուր:

Մայրիկը հաջորդ օրը սիսեռով ապուր էր եփում:

- Էս ի՞նչ է, էլի սիսե՛ռով,-տրտնջում էր Ալիկը,- ես մակարոնով ապուր եմ սիրում:

Երեկոյան մայրիկը լողացնում էր Ալիկին: Համարյա գոլ ջուր էր լցնում վրան, իսկ Ալիկը ճչում էր.

- Վա՛յ, այրվեցի, վա՛յ,-և ուզում էր դուրս նետվել լողասենյակից:

Ուղղակի անտանելի տղա էր դարձել Ալիկը:

Բայց մի օր կատարվեց իսկական հրաշք:

Ալիկը առավոտյան արթնացավ, անմիջապես պատշգամբ դուրս եկավ, ցատկոտեց պարանով երկու, ապա մեկ ոտքի վրա, հետո գնաց լողասենյակ: Լվացվեց, սանրվեց, մեծ հաճույքով կարագ ու հաց կերավ, որից նախորդ օրերին հրաժարվում էր, կերակրեց նաև թռչուններին ու ձկներին, հետո վերցրեց թուղթ և գունավոր մատիտներ ու սկսեց նկարել:

Մայրիկը զարմացել էր:: Այս ի՞նչ է պատահել Ալիկին: Հրա՞ջք է, ինչ է:

Իսկապես՝ հրաշքի էր նման: Նկարելուց հետո Ալիկը թղթերն ու մատիտները ոչ թե սեղանին ու հատակին թափված թողեց, այլ հավաքեց ու դասավորեց պահարանում, մայրիկից բակ գնալու թույլտվություն խնդրեց, խաղաց, ու որ երբեք չէր պատահում՝ հագուստը մաքուր տուն եկավ: Դա դեռ բոլորը չէ: Մայրիկը սպաս էր եփել, և Ալիկը կերավ մեծ բավականությամբ, առանց քրթմնջալու ու վերջում նույնիսկ ասաց.

- Ի՛նչ լավն էր, շնորհակալություն, մայրիկ:

Իսկ մայրիկն ավելի ու ավելի էր զարմանում:

Իսկ երեկոյան Ալիկը հանգիստ նստել էր լողարանում և լողանում էր: Ոչ բղավում էր, ոչ էլ փորձում դուրս նետվել: Միայն աչքերը ամուր փակել էր, որ օձառի փրփուրը չմղկտացնի:

Դա արդեն այնքան անսովոր էր ու զարմանալի, որ մայրիկն այլևս չհամբերեց ու երբ Ալիկը անկողնում պառկած էր, հարցրեց.

- Ալիկ ջան, այսօր դու այնքան լավն էիր, այնքան խելոք, այդ ինչի՞ց էր:

- Դա իմ գաղտնիքն է,-գովեստից շառագունած ծիծաղեց Ալիկը:

- Ի՞նչ գաղտնիք է, Ալիկ:

- Ես Ալիկը չեմ, ես Շողիկն եմ:

- Ինչպե՞ս թե Շողիկն ես:

Ու թեև սենյակում ոչ ոք չկար և քույրիկը՝ Ալիսան էլ արդեն քնած էր, բայց Ալիկը բարձրացավ տեղից ու մայրիկի ականջին կամացուկ շնչաց իր գաղտնիքը:

Եվ գիտե՞ք ինչ գաղտնիք էր դա:

Պարզվեց, որ նախորդ օրը Ալիսան նրա համար մի պատմվածք էր կարդացել խելոք Շողիկի մասին, որը միշտ լսում է մայրիկին, և Ալիկը որոշել էր այսուհետև ոչ թե Ալիկ լինել, այլ Շողիկ:

ԱՐԵԳԱԿԸ

Ալիկը խաղում էր պատշգամբում: Խորանարդիկներով պալատ է կառուցում ու կամուրջներ: Հեշտ չէ կառուցելը: Շոգ է: Արևն այնպես է այրում, որ քրտինքը փոքրիկ առվակների նման թափվում է Ալիկի մազերի տակից, հոսում դեմքի վրայով: Շատ շոգ է:

Եվ Ալիկը բողոքում է մայրիկին:

- Էս ի՞նչ է, է՛, վատն է էս արևը, թարսիկ է:

- Ինչո՞ւ:

- Բա ինչո՞ւ ձմռանը չի լինում, երբ ցուրտ է: Ամռանն առանց այդ էլ շոգ է, էլի:

ԵՐԱԶԸ

Ալիսան արթնացավ, տրորեց աչքերն ու ժպտաց, հետո կանչեց.

- Մա՛մ, մա՛մ:

- Ինչ է, արթնացե՞լ էս, -հարցեց մայրիկը, -հագնվիր:

- Չէ, չէ, -բացականչեց Ալիսան, -մամ, այնպիսի երազ տեսա, այնպիսի մի սիրուն երազ տեսա:

- Ի՞նչ երազ, -ժպտաց մայրիկը:

Ալիկն էլ արթնացավ ու սկսեց լսել Ալիսային:

- Ուրեմն գնում էի, այնպիսի սիրուն ծաղիկներ կային՝ կարմիր, կանաչ, դեղին: Քաղում էի, փունջ էի կապում, հետո պահել էի գլխիցս վերև, հետո ուրեմն նայեցի, տեսա ծաղիկներ չեն, բոլորն էլ փուչիկներ են դարձել՝ կարմիր, կանաչ, դեղին: Այնքան ուրախացա, էլի ծաղիկներ քաղեցի, էլի փուչիկներ դարձան: Հետո ուրեմն տեսա, որ ամբողջ դաշտը փուչիկներ է կարմիր, կանաչ, դեղին... այնքա՛ն սիրուն...

- Ախ Ալիսա ջան, -հառաչեց Ալիկը, -երանի էս էլ քո երազում լինեի... որ էս էլ տեսնեի:

ԻՆՉՊԵՍ Է ՍՈՎՈՐԵԼ

Ամռանը հայրիկն ու մայրիկը Ալիկին ու Ալիսային տարան Մոսկվա: Մոսկվայում Ալիկին ամենից շատ դուր եկան Կրեմլի զանգերը և մետրոյի սահող սանդուղքները...

- Էլի սղարան նստենք, հա՞,-ամեն առավոտ խնդրում էր Ալիկը: Որքան էլ նրան բացատրում էին, որ դա կոչվում է էսկալատոր կամ սահող սանդուղք, Ալիկը չէր ընդունում ու կրկին անվանում էր սղարան:

Ու եթե տեսնեիք, թե ինչ հրճվանքով էր կանգնում սանդուղքին, թե ինչպես չէր ուզում նույնիսկ մի աստիճան վեր բարձրանար, ապա դուք էլ կհամոզվեիք, որ Ալիկը ամբողջ աշխարհում ամենից շատ մետրոյի «սղարանն» է սիրում:

Ահա հենց այդ «սղարաններից» մեկի վրա էլ Ալիկը ծանոթացավ իրենից փոքր մի ռուս տղայի հետ: Ալիկը կանգնած էր աստիճանին ու անշարժ, երջանիկ դեմքով բարձրանում էր, երբ փոքրիկ մի ռուս տղա, որ իր մայրիկի հետ ներքևի աստիճանին էր կանգնած, ձեռքը մեկնեց Ալիկին, բռնեց ու ասաց.

- Իսկ դու գիտե՞ս, որ իմ մայրիկն ինձ համար իսկական տրակտոր է գնել:

Ալիկը ետ դարձավ, տարակուսանքով նայեց տղային ու պարզ է, ոչինչ չհասկացավ: Ախր Ալիկը չգիտեր ռուսերեն:

- Չե՞ս հավատում,-ժպտաց տղան,-այ գնանք մեր տուն՝ ցույց կտամ, թխկթխկում է ու էսպես գնում: Ուզո՞ւմ ես վրան՝ Նյուրկային նստեցրու, տանում է:

Ալիկը իհարկե կրկին չհասկացավ ու այն է՝ ուզում էր ինչ-որ բան հարցնել մայրիկին, երբ մայրիկն ասաց.

- Առջևդ նայիր, արդեն հասանք, դե, թո՞իր:

Ալիկը թռավ ու երեխաները բաժանվեցին: Երբ քայլում էին հրապարակով, Ալիկը հանկարծ կանգ առավ ու հարցրեց.

- Մամ, ի՞նչ էր ասում այն տղան:

Մայրիկը բացատրեց:

- Բա ինչո՞ւ ես չլսեցի,-զարմացավ Ալիկը:

- Լսեցիր, բայց չհասկացար,- ժպտաց մայրիկը,- որովհետև նա ռուսերեն էր խոսում:

- Ռուսերե՞ն,-ավելի զարմացավ Ալիկը,-ինձանից փոքր էր, բա ո՞նց էր ռուսերեն սովորել...

ԱԼԻԿԸ ՍՈՎՈՐԵԼ Է ՌՈՒՄԵՐԵՆ

Փոքրիկ ռուս տղայի հետ ծանոթանալուց հետո, Ալիկը շատ խնդրեց մայրիկին, որ իրեն էլ ռուսերեն սովորեցնի: Թե չէ կարող են թյուրիմացություններ պատահել: Այդ միտքը Ալիկը արտահայտեց հետևյալ կերպ.

- Մամ, բա որ այն տղան ասեր՝ տրակտորս քեզ եմ նվիրում, ու ես էլ չհասկանայի՞ ... ինձ սովորեցրու, թե ոնց ասեմ տուր:

Բայց մայրիկը ավելի լավ գիտեր, թե ռուսերեն ամենից առաջ ինչ պետք է սովորեցնել Ալիկին:

Ի՞նչ: Լսեցեք հենց Ալիկին:

- Ես ռուսերեն գիտեմ,-ասում է Ալիկը բակի իր ընկերներին ու ընկերուհիներին:
- Իսկ ի՞նչ գիտես,-նախանձով հարցնում են ընկերները:
- Ամեն ինչ,-ասում է Ալիկը,- մայրիկս ինձ բոլորն ասել է, նելգյա՝ նշանակում է «չի կարելի», նենադո՝ նշանակում է « պետք չէ», նետ՝ նշանակում է «ոչ»:
- Ուրի՞շ
- Նե գնայու,-ասում է Ալիկը,-սա էլ նշանակում է, որ էլ ոչ մի բան չգիտեմ:

ՁԿՆԵՐԻ ԱՐՑՈՒՆՔԸ

Կապույտ - կապույտ է երկինքը, կապույտ - կապույտ է ծովը: Ու միննույն է, որքան էլ ուշադիր նայես, որքան էլ կկոցես աչքերդ, չես կարող ասել, թե այնտեղ՝ հեռվում, որտե՞ղ է վերջանում ծովն ու սկսվում երկինքը:

Ալիկը երկար դիտում է, կնճռոտում է ճակատը, հետո հավանաբար վճռում է թողնել այդ դժվար խնդիրն ու ձգում է մայրիկի ձեռքից:

- Գնանք:
- Ո՞ւր:
- Ձկնորսների մոտ:

Ձկնորսները հեռու չեն: Նրանք իրար կողքի կանգնել են նավակամրջակի երկու կողմերում, նետել են կարթաթելերը ու համբերությամբ սպասում են, թե երբ ձուկը միամտորեն «կկտցի» խայծը:

Սակայն, ձկներն, ինչպես երևում է, այսօր կուշտ են: Ոչ մի կարթաթել չի ձգվում:

Բայց, չէ՛ ... ահա ձկնորսներից մեկը, չկարողանալով զսպել հրճվանքը, բացականչում է.

- Բռնել է:

Բռլորը նախանձով նրան են նայում և բռլորի հետ, իհարկե Ալիկը: Իսկ ձկնորսը, դանդաղ, զգուշորեն ձգում է կարթաթելը, ձգում է ու հետն էլ տարակուսում:

- Էս ի՞նչ ծանր է, տղերք:

- Մամ, հիմա կհանի,-կամացուկ հառաչում է Ալիկն ու ավելի ամուր է սեղմում մայրիկի ձեռքը:

Իսկ ձկնորսը դեռ ձգում է ու ձգում... ինչ-որ շա՛տ ծանր ձուկ է:

- Օգնիր, ի՞նչ ես նայում,-ասում է նա ընկերոջը:

Ընկերն էլ մի կողմից է բռնում կարթաթելն, ու նրանք երկուսով ձգում են: Ահա, քիչ մնաց, մի անգամ էլ... և հանկարծ ջրի միջից հայտնվում է ծառի մի ճյուղ: Ո՞վ գիտե, երբ էր խրվել ավազի մեջ:

Ձկնորսը շփոթված ու կաս կարմիր կտրած դեռ ակամա ձգում է կարթը: Նրա ընկերներն անձայն ծիծաղում են:

Իսկ Ալիկը... Ալիկը քրքջում է, Ալիկը ուրախությունից թռչկոտում է տեղում, այնպես է հռհռում, որ աչքերից արցունքներ են հոսում:

Ձկնորսը թշնամանքով նայում է Ալիկին:

- Դե, դու էլ ի՞նչ ես բերանդ բացել,-գոռում է նա:

Ալիկը ձգում է մայրիկի ձեռքից, նրան մի կողմ է տանում ու շարունակում է քրքջալ անգուսպ, բարձր, անկեղծ:

- Դե լավ,-ասում է մայրիկը,- չե՞ որ մեղք է ձկնորսը, ամբողջ օրը կանգնել էր:

Ալիկը հանկարծ լրջանում է:

- Մեղք չի,-ասում է նա:

- Ինչո՞ւ:

- Մեղք չի,-պնդում է Ալիկը,-ես գիտեմ:

- Ի՞նչ գիտես:

- Ձկները տխրում են, որ ձկնորսները բռնում են նրանց:

Մայրիկը լռում է մի պահ ու չգիտես ինչու հանկարծ անհրաժեշտ է գտնում շոյել Ալիկի գլուխը:

- Դե չէ,-ասում է նա,-ձկները ոչինչ էլ չեն հասկանում:

- Հասկանում են,-մրմնջում է Ալիկը,-հասկանում են, ձկները տխրում են: Լաց են լինում, ես գիտեմ:

Ալիկը լռում է ու նայում է ծովին, որը կապույտ - կապույտ է ու չգիտես որտեղ է վերջանում: Հետո հանկարծ նայում է մայրիկին ու շատ կամացուկ ասում է.

- Տե՛ս արցունքները...

- Ի՞նչ արցունքներ,-գարմանում է մայրիկը:

-Ձկների...-համարյա շնջում է տղան,-ծովը հենց ձկների արցունքից է... ես գիտեմ...

Ու փախչում է: Փախչում է՝ ինքն էլ իր մտքերից գարմացած, փախչում է, որ չլսի, թե ինչ կասի մայրիկը:

ԿԱՐԱՊՆԵՐԸ

Մայրիկը Ալիկին զբոսանքի էր տարել հրապարակ: Այնտեղ ամեն ինչ դուր էր գալիս Ալիկին՝ կառավարական շենքը, հյուրանոցը, կուլտուրայի տունը: Իսկ ամենից շատ: Այո, ճիշտ կռահեցիք. ջրավազանը՝ իր շատրվանով: Դե ո՞ւմ դուր չի գա: Ջուրը ուժգին, աղմուկով նետվում է վեր, կարծես մի պահ քարանում օդում, ապա շառաչելով գահավիժում՝ շուրջը տարածելով մանրագույն կաթիլներ, ջրափոշի ու գովուրթուն:

Փակում ես աչքերդ, ու թվում է, թե մի մեծ, մեծ ջրվեժի առջև ես կանգնած, ու նույնիսկ մի տեսակ պտտվում է գլուխդ:

Ահա թե ինչու հրապարակի անկյունին հասնելուն պես, Ալիկը բաց թողեց մայրիկի ձեռքը ու սլացավ դեպի իր ամենասիրելի շատրվանը: Երկար նայում էր, փակում աչքերը, ժպտում ինքն իրեն, հետո խառնվեց աղավնիներին, մի ինչ-որ լեզվով բավականին զրուցեց նրանց հետ, ապա մոտեցավ ջրավազանին:

- Մայրի՛կ,-կանչեց հեռվից,-սպիտակ, մեծ սագեր:

Մայրիկը ևս մոտեցավ ջրավազանի եզրին:

- Դրանք սագեր չեն,-ասաց նա,-կարապներ են:

- Ի՞նչ լավ են լողանում,-հառաչեց Ալիկը:

- Այո, հրաշալի են լողում,-ուղղեց մայրիկը:

- Եվ ամբողջ օրը ջրի մե՞ջ են:

-Իհարկե:

Ալիկը լռեց: Հետո միանգամից արագ հարցրեց:

Հիմա բոլորն էլ տառապում են հողացավով, չէ՞:

- Ի՞նչ հողացավ,-գարմացավ մայրիկը:

-Ի՛նչ մոռացկոտն ես, մայրիկ,-ասաց Ալիկը,-չէ՞ որ դու երեկ ինձ ասացիր, թե այդքան մի մնա առվակում, որովհետև հողացավով կտառապես:

Մայրիկը սրտանց ծիծաղեց: և մինչև նրանից իր հարցի լրիվ պատասխանը ստանալը, Ալիկը գարմացած մտածում էր, թե ինչ ծիծաղելու բան կար իր խոսքերի մեջ:

ԱՅԴՔԱՆ ԷԼ ՇԱՏԱԽՈՍ

Չգիտեմ դուք տեսել եք, թե ոչ, բայց ես Ալիկից ավելի շատախոս երեխայի կյանքումս չեմ հանդիպել: Հատկապես մի քանի ամիս առաջ, նա ամբողջ օրը խոսում էր, խոսում էր առանց շունչ քաշելու, անդադար, առանց որևէ ընդմիջման: Նրա շատախոսությունը առանձնապես անտանելի դարձավ այն բանից հետո, երբ մի քանի անգամ ռադիոռեպորտաժ լսեց ֆուտբոլի ստադիոնից:

Վերջ: Տանն այլևս ոչ ոք հանգիստ չուներ:

Պատշգամբից, ճաշասենյակից, ննջարանից, խոհանոցից, միջանցքից, լողասենյակից և նույնիսկ բակից անվերջ լսվում էր Ալիկի ձայնը:

- Մանթարյանը փոխանցեց Մուփրիկյանին, Մուփրիկյանը՝ Հովիվյանին, Հովիվյանը՝ Անտոնյանին: Հարված: Պետք է հարվածել: Մեկ անգամ ևս: Դարպասապահ Յաշինը պատրաստվում է ազատ հարվածի:

Եվ այսպես անվերջ, անընդհատ, միայն այն տարբերությամբ, որ հաջորդ անգամ Մուփրիկյանն էր փոխանցում Մանթարյանին, Հովիվյանը՝ Մուփրիկյանին, բայց հարվածը չէր կայանում, որովհետև ինչպես միշտ, Մուփրիկյանը խաղից դուրս էր:

Դե, ինքներդ ասեք, կարելի՞ էր այդպես շարունակել: Ո՞չ: Ճիշտ է: Դրա համար էլ մայրիկը մի քանի անգամ խստորեն զգուշացրեց Ալիկին:

- Այդքան չի կարելի խոսել:

- Ես էլ չեմ ուզում,-արցունքոտ աչքերով ասում էր Ալիկը,-ես էլ չեմ ուզում խոսել, բայց իրեն-իրեն խոսվում է:

Իսկ դու պարզապես լռիր:

- Չի լինում, մայրիկ ջան:

- Կլինի, աշխատիր չխոսել և վերջ,- բարկանում էր մայրիկը:

- Կաշխատեմ,-անկեղծորեն համաձայնում էր Ալիկը, բայց քիչ հետո բոլորը լսում էին, թե ինչպես մեծ զգեստապահարանի ետևում Ալիկը շարունակում էր այդ անձյալ գնդակը փոխանցել Մանթարյանին ու Սուփրիկյանին:

Վերջապես մայրիկի բազմաթիվ հորդորներից հետո, Ալիկը խոստացավ կամքի ամենաուժեղ լարումով չխոսել գոնե ճաշի ժամանակ:

Եվ չխոսեց: Բոլորը զարմացած ու հիացած էին:

Հետո մայրիկը պատահականորեն նայեց Ալիկի դեմքին, նայեց ու.

- Դա ի՞նչ նոր բան է, Ալիկ,-ասաց նա,-ինչո՞ւ կանոնավոր չես ուտում, ինչո՞ւ ես ծոմում դեմքդ, այդ ի՞նչ տեսակ ես շրթունքներդ շարժում:

Ալիկը դադարեց մի պահ, բայց քիչ անց նորից սկսեց ծոմել դեմքը, աչքերը փակել, խաղացնել այտերը, հոնքերը մեկ վեր բարձրացնել ու մեկ էլ մոտեցնել, կպցնել իրար, շրթունքները սեղմել, բացել, ծռել աջ ու ձախ:

Ալիսան փոթկաց, իսկ մայրիկն արդեն բարկացավ:

- Այդ ի՞նչ ես անում, Ալիկ:

Ալիկը ուներ թոթվեց՝ իբր ինչ է անում որ, հետո մի տեսակ հուսահատ ասաց.

- Ի՞նչ անեմ, մայրիկ ջան, մտքումս եմ խոսում... էլ չեմ կարող, մայրիկ ջան:

Բոլորը ծիծաղեցին, չկարողացավ ծիծաղը զսպել նաև մայրիկը:

- Ի՞նչ անեմ քեզ հետ,-ասաց նա,-ավելի լավ է խոսես, քան թե այդպես ծոմես դեմքդ:

Ալիկը պայծառացավ միանգամից, արագ վեր թռավ աթոռից ու վազեց միջանցքով բացականչելով.

- ... Հովիվյանին: Հովիվյանը հանձնեց Անտոնյանին, Անտոնյանը...

Դե ասեք, աշխարհում Ալիկից ավելի շատախոսի հանդիպե՞լ եք:

ԳՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱՆՁ

Երբ ես Ալիկին կարդացի իմ այս վերջին պատմվածքը՝ նրա մասին, նա անսպասելիորեն դարձավ դեպի ինձ ու հարցրեց մի տեսակ դժգոհ.

- Հայրիկ, ուրեմն ես ինչ որ ասեմ, դու պետք է գրե՞ս:

Ես շատ վշտացա: Կարծես թե ինձ համար եմ գրում: Ես էլ մտածում էի, թե Ալիկը գոհ կլինի ինձանից, կմեծանա, շատ կմեծանա, ինքն էլ հայրիկ կդառնա, մի օր կկարդա իմ այս «Պատմվածքներ փոքրիկ Ալիկի մասին» շարքը ու ծիծաղով կհիշի իր մանկությունը: Իսկ նա...

- Ալեքսանդր,-ասացի,- բայց միթե՞ քո ասած ամեն ինչը ես գրում եմ: Չե՞ս նկատում, որ ընտրում եմ այնպիսիները, որոնք սրամիտ են և հետաքրքիր կլինեն ուրիշ երեխաների համար:

Ալիկը լուռ էր:

Ահա՛: Իսկ ես միշտ ուշադրությամբ հետևել եմ նրան, նրա ասած որևէ հետաքրքիր խոսքի այսպես ասած գեղարվեստական ձև եմ տվել, գեղեցկացրել եմ: Նույնիսկ Ալիսայի ասած խելոք կամ զավեշտական դատողությունները Ալիկին եմ վերագրել: Իսկ նա...

Ալիկը լուռ էր: Հետո խորամանկորեն ժպտաց:

- Իսկ ես մի բան գիտեմ:

- Ի՞նչ գիտես,-հետաքրքրվեցի ես:

- Ես մի քանի լավ բաներ պահել եմ մտքումս, բայց քեզ չեմ ասի, որովհետև ասեմ թե չէ, կգրես:

- Իսկ դու ի՞նչ պիտի անես այդ պահածները,-հեզնեցի ես:

- Կգրեմ,-ասաց Ալիկը:

- Դո՞ւ,-թունոտ ծիծաղեցի ես:- Դո՞ւ, ինչպե՞ս կգրես, երբ գրել չգիտես:

- Կսովորեմ,- ասաց Ալիկը,-Ալիսան արդեն ինձ սովորեցնում է, տես, ու իմ աչքի առջև սեղանին մատիտով գրեց՝ «Ալեքսանդր»:

Պատկերացնո՞ւմ եք: Դե եկ ու այդքանից հետո մի բարկանա: Ի՛նքն է ուզում գրել: Կարծում է գրելը հեշտ բան է: Դե թող փորձի...

- Դու հո չե՞ս բարկանում, հայրիկ,-հանկարծ տխրեց Ալիկը,-ուզո՞ւմ ես մեկն ասեմ:

- Ո՛չ,-ասացի ես:

Ի վերջո ես գրող եմ և իմ ինքնասիրությունը ունեմ: Նա կարծում է, թե ես միայն մանկական պատմվածքներ կարող եմ գրել և այն էլ իր տված թեմաներով: Դա դեռ կտեսնենք:

- Ոչ,-ասացի,-ինքդ գրի:

Թող գրի, կարծում է գրելը հեշտ բան է...

Եվ որտեղի՞ց հայտնվեց նրա մեջ այդ գրական նախանձը: